

Nieuwsbrief #5

Noordwaard

Datum: november 2023

Welkom

Via de nieuwsbrief Noordwaard houden we u op de hoogte van de ontwikkelingen in dit gebied. Deze nieuwsbrief verschijnt zes keer per jaar. Vorige nieuwsbrief gemist? Kijk dan op:

<https://www.staatsbosbeheer.nl/Natuurgebieden/biesbosch/noordwaard>.

Omsloten door het Nationaal Park De Biesbosch, precies tussen de rivier de Nieuwe Merwede en de Brabantse Biesbosch, ligt de Noordwaard. Het is een sinds 2015 ontpolderd gebied dat nu fungeert als doorstroomgebied. Op die manier helpt de Noordwaard om droge voeten te houden in de regio rondom Gorinchem en Dordrecht – nu én in de toekomst, als rivieren door het veranderende klimaat vaker extreme hoeveelheden regen te verwerken krijgen en de zeespiegel stijgt. Begin 2022 spraken Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer af om het beheer van de Noordwaard samen aan te pakken, in ieder geval voor de komende tien jaar. Rijkswaterstaat is en blijft eigenaar en doet het technisch beheer, en Staatsbosbeheer doet het natuur- en vegetatiebeheer.

In deze nieuwsbrief

- Beheermaatregelen
- Waarnemingen
- Update Rijkswaterstaat
- Update FREE NATURE
- Contactgegevens

Beheermaatregelen

Merwede oever klepelen

Bij “de drempel” zijn ruige delen van de oever in opdracht van Staatsbosbeheer geklepeld. De drempel is de strook langs de Merwede waar, bij hoge rivierwaterstanden (hoger dan 2,00m NAP), het rivierwater de Noordwaard in stroomt en zorgt voor een vergroting van de capaciteit voor de afvoer van rivierwater. Om zo min mogelijk weerstand te creëren, is het van belang dat de vegetatie hier niet te hoog wordt. Daarnaast bieden deze oevers, met een geleidelijke overgang van droge naar natte omstandigheden in combinatie met overgangen van heel voedselarm rivierzand naar voedselrijkere klei, geschikte groeiplaatsen voor veel verschillende (zeldzame) plantensoorten. Het maaien met een klepelmaaier is een maatregel die wij zo min mogelijk willen inzetten. Een klepelmaaier slaat het gewas fijn waardoor het moeilijk af te voeren is. Het fijngeslagen gewas zorgt voor verstikking van de onderliggende vegetatie en een verrijking van de bodem. Hierdoor kan de soortendiversiteit verminderen en neemt de geschiktheid voor schaarsere soorten af.

Lastig maaien

Omdat de oever van de Merwede vol ligt met stenen is het maaien hier lastig. Gewone maaimachines zijn hier niet tegen bestand en door de hoge vegetatie zijn de stenen niet zichtbaar. Om de stenen op te kunnen ruimen en het gebied voor de toekomst weer maaibaar te maken, is ervoor gekozen om eenmalig een klepelmaaier in te zetten. De klepelmaaier is zodanig aangepast dat grote stenen hier niet onder kunnen komen. Inmiddels is de klus goed uitgevoerd. Door voorzichtig te maaien konden de kleinere stenen tijdig opgemerkt worden en geen schade aan het apparaat veroorzaken. De stenen die tijdens het maaien tevoorschijn zijn gekomen, zijn meteen opgeruimd. Ondanks dat het maaisel door de klepelmaaier klein geslagen werd, is er naderhand nog wel maaisel bijeen geharkt en afgevoerd. De komende jaren zullen deze delen met het reguliere maaiwerk worden meegenomen zodat de oevers zich kunnen ontwikkelen tot een mooie gevarieerde vegetatie.

Afronding boswerkzaamheden

Zoals in de nieuwsbrief van juli was aangekondigd hebben er boswerkzaamheden in de Noordwaard plaatsgevonden. De werkzaamheden die hebben plaatsgevonden bestaan uit het verwijderen van niet vitale bomen binnen het valbereik van wegen. Deze werkzaamheden zijn ondertussen afgerond. De stapels hout worden binnenkort uit het gebied afgevoerd. De ontstane open kale plekken worden op termijn weer ingeplant. Voor het hout dat vrijgekomen is bij de werkzaamheden wordt een zo duurzaam mogelijke toepassing gezocht. Het hout wordt bijvoorbeeld in de vezelindustrie gebruikt en tot OSB-constructieplaten verwerkt. De toepassing is afhankelijk van de dikte, de rechtheid en de hoeveelheid noesten in het hout. Afhankelijk van de bestemming is het hout op specifieke lengtes gezaagd en gesorteerd op stapels langs de weg. Vanaf hier worden ze met vrachtwagens naar de afnemer gebracht. Soms duurt het even voordat een afnemer ruimte heeft om het hout te ontvangen, vandaar dat de stapels soms nog wekenlang in het terrein liggen. De verkoop helpt bij het reduceren van de kosten van deze noodzakelijke werkzaamheden. Boswerkzaamheden op deze schaal levert onderaan de streep maar zelden geld op. Op de delen waar open plekken zijn ontstaan zullen nieuwe boompjes worden aangeplant. Door de werkzaamheden ontstaat er gelegenheid om meer diverse soorten aan te planten. We kiezen hier voor inheemse bomen en struiken die op deze specifieke locaties goed kunnen groeien. Rekening moet bijvoorbeeld gehouden worden met de soort bodem, waterhuishouding en hoeveelheid licht. Ook al lijkt er veel ruimte te zijn ontstaan toch zorgen de omringende bomen voor schaduwwerking waardoor niet alle boomsoorten hier even goed kunnen groeien. Het herplanten van bomen zal begin 2024 plaatsvinden en zal in een volgende nieuwsbrief verder worden toegelicht.

Uitstel van kap van populieren

Onderdeel van de boswerkzaamheden was het verwijderen van een deel van de populieren langs de Galeiweg. Vóór boswerkzaamheden voert Staatsbosbeheer altijd een flora- en faunacontrole uit om de aanwezigheid van beschermde soorten uit te sluiten. Aangezien bij deze populieren niet met zekerheid gesteld kon worden dat de bomen niet als vast verblijfplaats voor, met name vleermuizen, werden gebruikt is hier nader onderzoek voor nodig. In de komende maanden zal een ecologisch adviesbureau dit onderzoek uitvoeren om te zien of de bomen zonder problemen verwijderd kunnen worden. Het gefaseerd weghalen van de populieren wordt tot die tijd uitgesteld.

Waarnemingen

Waarnemingenoverzicht september-oktober

September en oktober staan in de natuur vooral in het teken van de vogeltrek. Ook in de Noordwaard was het weer smullen met hoge aantallen watervogels! Vooral de eenden en steltlopers waren weer in grote

aantallen aanwezig. Tussen deze grote groepen steltlopers zaten weer verschillende soorten die je doorgaans alleen langs de kust tegenkomt zoals: *Rosse grutto's*, *steenlopers*, *zilverplevieren*, *krombekstrandlopers* en *drieteenstrandlopers*. Er zijn ook een heel aantal zeldzame soorten gezien in september en oktober, hieronder lees je welke soorten.

Kleine geelpootruiter

Op 14 oktober werd er een kleine geelpootruiter ontdekt in de Eijerwaard en deze vogel werd ook op de 15^e nog gezien in de Galeiwaard. De Kleine geelpootruiter is een steltloper uit Amerika en is een dwaalgast in Europa. Het is de 6^e keer ooit dat er een Kleine geelpootruiter is gezien in de Biesbosch en de 5^e voor de Noordwaard. Op 1 november werd er ook een Kleine geelpootruiter waargenomen in polder Hardenhoek, het is niet bekend of het dezelfde vogels is als die van oktober.

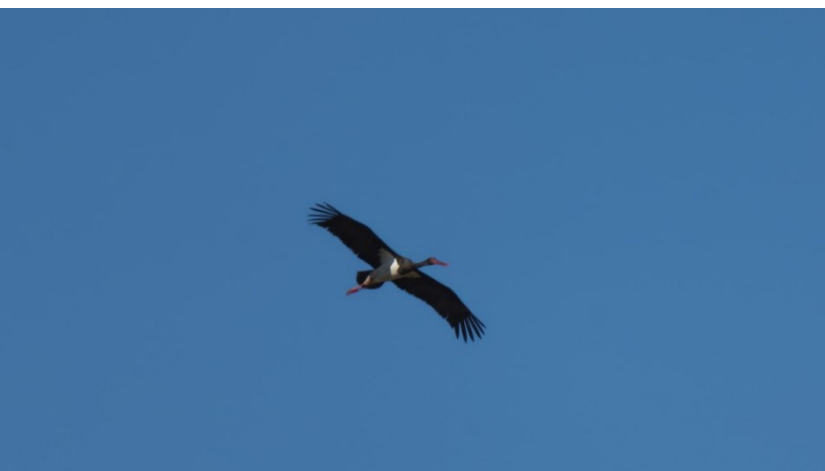
Kleine geelpootruiter (fotograaf: Jefta Leeuwis)

Reuzenster

Het was een heel goed jaar voor Reuzenster waarnemingen in de Biesbosch. Er zijn rond de 15 verschillende exemplaren waargenomen. Zo ook in september zaten er weer 3 vogels in polder Hardenhoek. Deze vogels hebben een week rondgehangen in het gebied. Het waren twee volwassen vogels en een jonge vogel. 28 september zijn de vogels voor het laatst gezien.

Reuzenster (fotograaf: Joey Braat)

Zwarte ooievaar;

Op 5 september vlogen er twee zwarte ooievaars over de Noordwaard. Ze werden op verschillende plekken opgepikt. De zwarte ooievaar is het zwarte en zeldzame broertje van de gewone ooievaar. Jaarlijks zijn er een handje vol waarnemingen van zwarte ooievaars in de Biesbosch. De beste tijd om deze soort hier te zien is april-mei en augustus-september. De vogels die hierlangs komen zijn broedvogels uit Oost-Europa en ze trekken naar hun overwintergebieden in Afrika.

Zwarte ooievaar (fotograaf: Martin Quaedvlieg)

Slangenarend

De slangenarend is een arend soort uit Zuid-Europa en Afrika. De laatste jaren wordt deze soort steeds meer waargenomen in de Biesbosch. Zo vloog er 3 september een jonge vogels over polder de Kroon. Het is ongeveer de 6^e keer dat er een slangenarend wordt waargenomen in de Biesbosch. De vogel vloog precies over dezelfde polder waar in 2018 een lange tijd een jonge vogel aan de grond zat en vooral op kikkers jaagde. Normaal is het hoofdvoedsel van deze soort reptielen.

Slangenarend (fotograaf: Bas Verhoeven) 03-09-2023

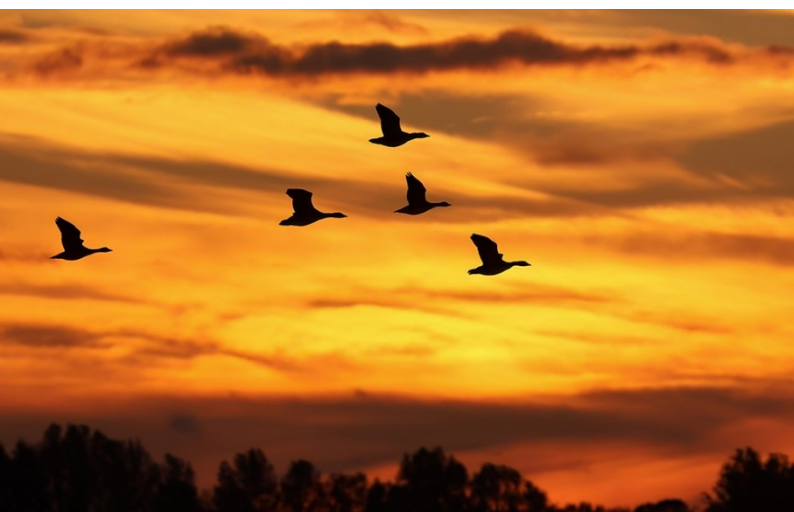
Slangenarend (fotograaf: Joey Braat) 10-07-2018

Velduil

In september en oktober zijn enkele velduilen waargenomen in de omgeving van de Onderzanden. Jaarlijks worden er meerdere velduilen waargenomen, maar het blijft een zeldzame verschijning. Hopelijk blijft er een vogel hangen en kunnen we deze winter vaker genieten van deze schitterende uil die zich ook geregeld overdag laat zien! Velduilen jagen meestal in de schemer. Dit is dus het beste moment om de soort te treffen.

Velduil (fotograaf: Harm Blom)

Een doorkijkje naar november en december...

De komende tijd staat in het teken van de wintervogels die binnenkomen. In de maand november komen soorten als: *Brilduiker*, *nonnetje* en *grote zaagbek* weer naar de Noordwaard. Ook is het weer opletten of de *Klaapekster* weer terugkeert langs de Deeneplaatweg, hier zit al jaren een exemplaar die overwintert op de eilanden in het Gat van de kleine Hil. In de winter slapen ook vele 10.000-den ganzen in de Noordwaard, met name grauwe gans, brandgans en kolgans. In de vroege ochtend is het een waar spektakel als deze slaappleatsen leeglopen!

Grauwe ganzen in de vroege ochtend
(Fotograaf: Joey Braat)

Grote zaagbek (fotograaf: Joey Braat)

Nonnetje (fotograaf: Joey Braat)

Update Rijkswaterstaat, team Rijntakken

Onderhoud molentjes en oevers

In 2015 is de Noordwaard ingericht als doorstroomgebied in het kader van 'Ruimte voor de rivier'. Er zijn toen 26 natuorpoldergemalen geplaatst, die de waterstand in het gebied regelen. Deze gemalen, ook wel molentjes genoemd, worden handmatig door Staatsbosbeheer bediend en zorgen voor de juiste waterstand. Afgelopen periode heeft er onderhoud plaatsgevonden aan deze molens. Vier molens zijn tijdelijk verwijderd voor reparatie en worden binnenkort weer teruggeplaatst. Verder zijn er drie inlaten verstevigd, namelijk bij gemaal Zalm Oost en -West en Steenen Huisje Noord aan de Nieuwe Merwede. Hier zijn stortstenen geplaatst (zie foto), zodat de oevers beter beschermd zijn tegen erosie. Oevererosie kan een bedreiging vormen voor de veiligheid van dijken. Erosie ontstaat door golfbewegingen in het water die op de oever slaat, waardoor er zand losraakt, dat vervolgens door de stroming wordt verplaatst.

Afgelopen weken is er begroeiing, met name wilgen, verwijderd op de oever ten oosten van de inlaat Steenen Huisje Noord. In het kader van hoogwaterveiligheid is het belangrijk dat de oevers vrij zijn van begroeiing die doorstroming van water kan belemmeren. Aan de hand van de vegetatielegger, een combinatie van overzichtskaarten en regels, wordt er onderhoud uitgevoerd. Als er in een uiterwaard begroeiing aanwezig is, die volgens de vegetatielegger niet is toegestaan, moet deze beperkt of weggehaald worden. Natuurlijk bereiden we groen onderhoud altijd goed voor, hierbij houden we rekening met beschermde planten en dieren. Wilt u meer lezen over de werkzaamheden van team Rijntakken, kijk dan op www.rijntakken.nl

Update FREE NATURE

Vangacties

De afgelopen weken zijn de runderen en waterbuffels ingevangen. We werken in de Noordwaard graag met zogenaamde vangweides op plaatsen waar de dieren graag zijn. Daar zetten we dan een tijdelijk raster met stroom. In de weides voeren we hooi en zodra de dieren hier op hun gemak zijn, sluiten we de weides af. Ook in de kraal maken we graag gebruik van hooi. Al hadden de dieren in deze tijd van het jaar, met zoveel gras tot hun beschikking, nog niet echt trek. Gelukkig was er voldoende gewinning bij de grazers om de acties toch te laten lukken. De kalveren zijn voorzien van de wettelijk verplichte oornummers. Bij runderen die leven in natuurgebieden groter dan 100 hectare, hoeven de kalveren niet binnen drie dagen voorzien te worden van een oormerk. Om het oudere kalf wel te linken aan de juiste moeder, moet bij het oormerken DNA worden afgenomen. Voor de wet is alleen een koppeling tussen moeder en kalf nodig, maar wij willen ook graag weten wie de vaders zijn. Zo kunnen we de kudde ook genetisch goed beheren. In de Noordwaard was de kudde even voorzien van alle oormerken... maar loopt er inmiddels alweer een nieuw waterbuffeltje rond. Naast de eerder gezenderde waterbuffels, zijn nu ook drie Schotse hooglanders voorzien van een gps-halsband. In elke deerkudde is één koe gezenderd. Op deze manier wordt onderzoek gedaan naar het verschil in terreingebruik tussen de waterbuffels en de Schotse hooglanders.

Hoog water

Het eerste hoog water is op komst in de Noordwaard. Ten tijde van het schrijven van dit bericht woedt storm Ciarán in Nederland. De verwachting is dat de Noordwaard niet helemaal droog zal blijven. De runderen en paarden langs de Bandijk zijn op hun gebruikelijke plaatsen al voorzien van hooi. Voor hen blijft er de komende dagen wel wat weinig natuurlijk voedsel over. Of dit ook geldt voor de Kleine Eijerwaard, zal de tijd leren. We houden de situatie goed in de gaten!

Contactgegevens Noordwaard

Vragen aan de boswachter en/of
aanmelden voor de nieuwsbrief:

Jonas Pronk, boswachter beheer Noordwaard:
j.pronk@staatsbosbeheer.nl of 06-13 64 94 62

Kuddes FREE Nature

- Calamiteiten grote grazers: 06-29 01 57 31 (24 uur per dag)
- Beheerder Tanja de Bode: tanja.debode@freenature.nl of 06-33 68 00 51
- Meer informatie: www.freenature.nl